

ФІКТИВНІСТЬ ПРАВОЧИНІВ

Андрій Іванів, радник EQUITY

Фраудаторні правочини

**Концепція недійсності правочину вчиненого на шкоду кредитору.
Новий тренд чи забута теорія?**

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

у банкрутстві (ст. 20 ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»/ ст. 42 Кодексу України з питань банкрутства);

у виконавчому провадженні (ч.4 ст. 9 ЗУ «Про виконавче провадження»)

при неплатоспроможності банків (стаття 38 ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»);

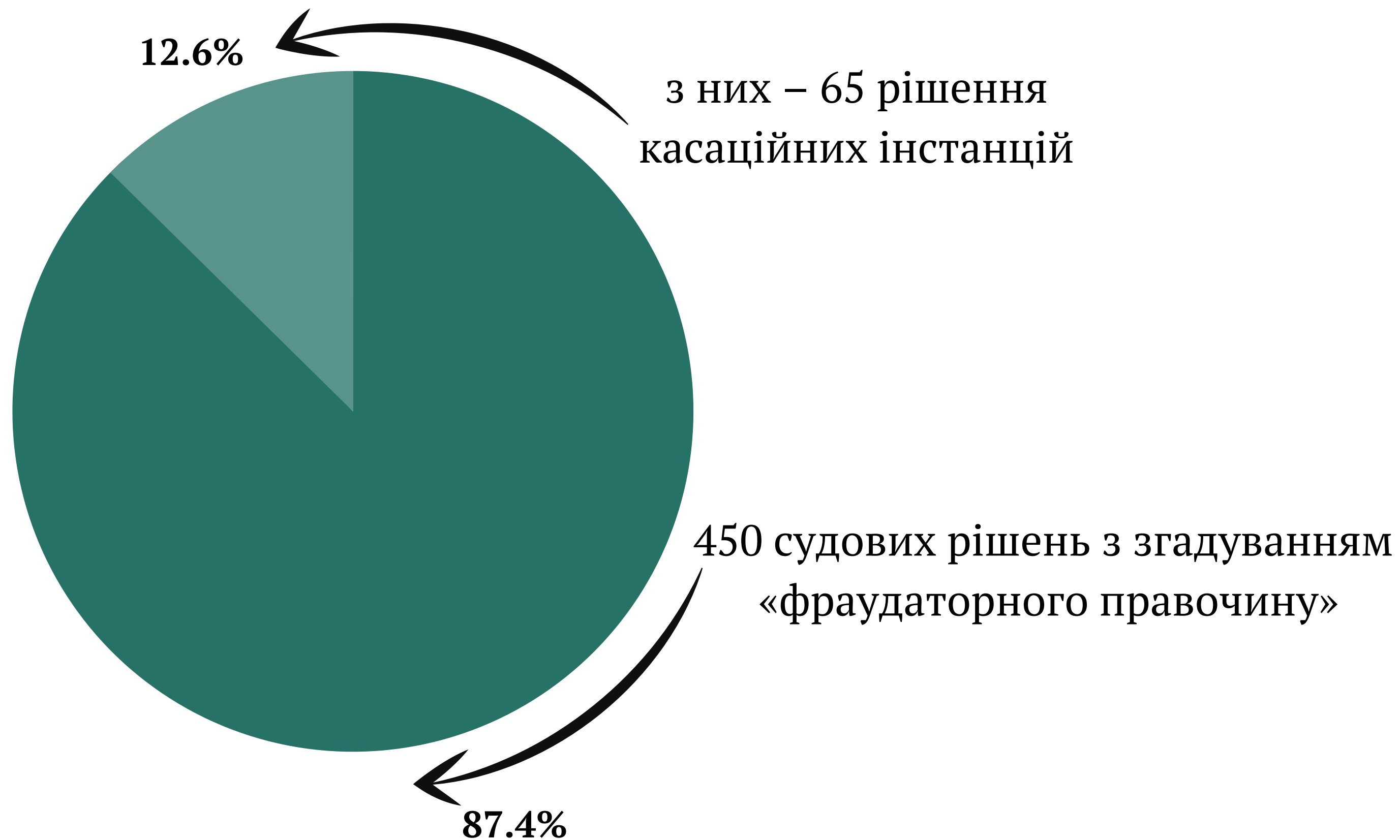
СУДОВА ПРАКТИКА

До 2018-2019
концепція «класичної фіктивності», - правочин
«про людське око»

У постановах від 19 жовтня 2016 у справі № 6-1873цс16, від 23 серпня 2017 року у справі № 306/2952/14-ц, від 09 вересня 2017 року у справі № 359/1654/15-ц Верховний Суд України здійснив розширювальне тлумачення статті 234 ЦК і кваліфікував договір, укладений з метою уникнути виконання грошового зобов'язання, як фіктивний.

ТРЕНД ФРАУДАТОРНОСТІ

ТРЕНД

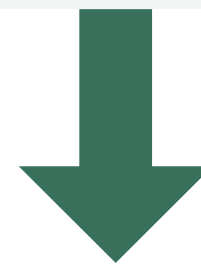
ТРЕНД ФРАУДАТОРНОСТІ

Вперше – 14.02.2018 р. в окремій думці судді Крата Василя Івановича по справі № 379/1256/15-ц зазначено:

“

Фраудаторний правочин – правочини, що вчинені боржником на шкоду кредитору.

«...не виключається визнання договору недійсним, направленою на уникнення звернення стягнення на майно боржника, на підставі загальних засад цивільного законодавства (пункт 6 статті 3 ЦК) та недопустимості зловживання правом (частина третя статті 13 ЦК).

Фраудаторний правочин – не обмежується поняттям фіктивного правочину, оскільки останній не охоплює всі випадки та склад таких дій боржника.

Допоміжні/спеціальні підстави фраудаторності – 220, 234, 228 ЦК України.

03.07.2019 р. - постанова ВП ВС у справі №
369/11268/16-ц – закріплення судової практики
франдаторності;

Ухвала КЦС ВС від 24.04.2018 р. у справі № 369/11268/16-ц про
передачу на розгляд Великої палати ВС (після відкриття виконавчого
провадження з виконання вироку в частині стягнення збитків з винної
особи, останньою здійснено дарування будинку на користь близьких
родичів з метою ухилення від стягнення боргу);

Окрема думка судді КЦС ВС
Крата В.І. від 27.03.2019 р. у
справі № 639/10106/15-ц

ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

фінансова дисципліна - сприяння поверненню коштів кредиторам (позитивна синхронність з виконавчим законодавством – реєстр боржників, унеможливлення проведення угод тощо);

ефективний інструмент повернення кредиторам коштів від недобросовісних боржників;

використання для «протиправних» зловживань чи шахрайства;

порушення принципу добросовісності щодо реальних покупців;

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЧІТКИХ КРИТЕРІЇ ЩОДО:

момент фраздаторності:

- виникнення боргу/зобов'язання;
- усвідомлення ризику втрати майна;
- подання позову/вимоги;
- набрання рішенням законної сили;
- виконавче провадження щодо стягнення боргу;
- арешт майна;

критерій пов'язаності:

- формальний (родинні зв'язки);
- опосередкований (бізнес зв'язки, пов'язаність через органи управління);
- розширювальний (наявність розписок, меморандумів, пов'язаність іншими боргами тощо);

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЧІТКИХ КРИТЕРІЇ ЩОДО:

наявність намірів та розуміння мети угоди у сторін:

- концепція фіктивності – розуміння і намір в обох сторін;
- вчинення протиправних дій боржником;

наявність оплати:

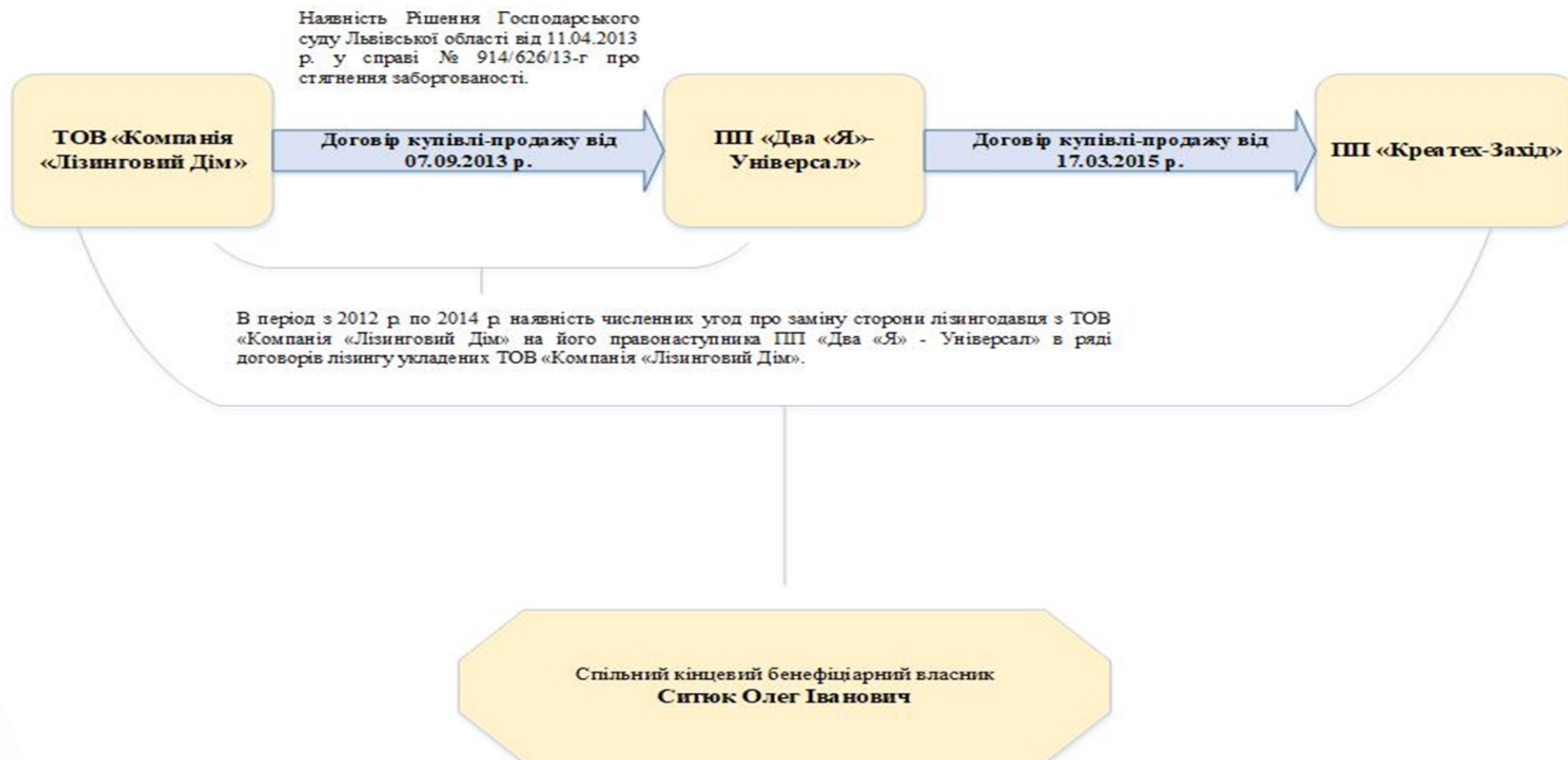
- безплатність;
- оплатність за неринковою ціною;
- оплатність про людське око (наступне виведення, тощо);

строк позовної давності для кредитора:

- повинен/не повинен контролювати майновий стан боржника;
- момент початку обрахування строку позовної давності;

наслідки недійсності:

- повернення майна;
- відшкодування еквіваленту

Яким чином в такому випадку новому кредиторові задовольнити свої вимоги до боржника?

Постанова від 20.01.2021 у справі
№ 910/8992/19 (910/20867/17)
КГС ВС
Огороднік К.М., Жуков С.В.,
Ткаченко Н.Г.

Вчинення власником майна правочину з розпорядження належним йому майном з метою унеможливити задоволення вимоги іншої особи - стягувача за рахунок майна цього власника, може бути кваліфіковане як зловживання правом власності, оскільки власник використовує правомочність розпорядження майном на шкоду майновим інтересам кредитора (висновок викладений у постанові об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 07.12.2018 у справі № 910/7547/17).

Недійсність договору як приватно - правова категорія, покликана не допускати або присікати порушення цивільних прав та інтересів або ж їх відновлювати (висновок об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у постанові від 05.09.2019 у справі № 638/2304/17).

Постанова від 22.04.2021 у справі
№ 908/794/19 (905/1646/17)
КГС ВС
Пєсков В.Г., Банасько О.О.,
Погребняк В.Я.

Водночас, суд першої інстанції, задовольняючи позов, дійшов правильного по суті висновку про те, що відповідачі, укладаючи спірний договір, діяли поза межами принципу добросовісності, що підтверджується, зокрема, тим, що: спірний договір було укладено протягом строку, в межах якого позивачу мало бути виділено частку майна у зв'язку з його виходом зі складу учасників товариства...

А саме, майно було відчужено за ціною 3 000 000 грн при ринковій вартості цієї нерухомості в 28 369 535 грн (станом на момент продажу).

Постанова КЦС ВС
Від 31.03.2021
У справі № 642/120/19
Судді Луспеника Д.Д.

Договір купівлі-продажу 90/100 частин будинку від 31 липня 2015 року укладений між особами, які є матір`ю та дочкою. Інший договір купівлі-продажу від 31 липня 2015 року укладений між іншими особами щодо 10/100 частин будинку, тобто незначної частини.

Також суди не врахували доводи позивача про те, що особи фактично продовжують проживати у будинку. Наявність доказів на підтвердження того, що грошові кошти, отримані від продажу житлового будинку, сплачені у рахунок погашення заборгованості перед позивачем, суди попередніх інстанцій не перевірили.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

EQUITY
attorneys at law